

BRUSSEL (POU)BELLE

STANDPUNT OVER OPENBARE NETHEID EN AFVALBEHEER IN BRUSSEL

Inleiding: Wie we zijn en wat we willen bereiken

Brussel is een stad waar we trots op zijn — bruisend, creatief, divers en vol energie. Helaas kampt Brussel met een hardnekkig afvalprobleem. Vervuilde trottoirs, overvolle vuilnisbakken en sluikstorten frustreren dagelijks zowel bewoners als bezoekers, doen de publieke ruimte als verwaarloosd en minder veilig aanvoelen, en schaden het imago van de hoofdstad. Schone straten zijn geen luxe — ze zijn essentieel voor een stad die veilig, gastvrij en een reden tot trots is.

BRUSSEL (POU)BELLE is een politiek neutraal collectief van geëngageerde inwoners uit het merendeel van de Brusselse gemeenten, waaronder Anderlecht, Stad Brussel, Etterbeek, Vorst, Elsene, Jette, Molenbeek, Sint-Gillis en Schaarbeek. In korte tijd hebben we meer dan 1.000¹ burgers gemobiliseerd die het beu zijn dat onze trottoirs en publieke ruimtes dagelijks vervuild worden. Het is tijd om in actie te komen.

Onze missie als burgercollectief is duidelijk: we willen de Brusselse politiek beïnvloeden om van Brussel een schonere, veiligere, groenere en leefbaardere regio te maken. Omdat het netheidsprobleem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest structureel is, vereist het structurele oplossingen en een sterke samenwerking tussen burgers, overheden, politici en andere betrokkenen.

Dit document werd oorspronkelijk opgesteld om de nieuw verkozen vertegenwoordigers op gemeentelijk en gewestelijk niveau te ondersteunen bij het uitwerken van een sterk hoofdstuk over netheid in toekomstige coalitieakkoorden. Nu de situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verder achteruitgaat, zijn deze punten relevanter dan ooit.

Netheid als prioriteit

Netheid moet een topprioriteit worden voor de regionale en gemeentelijke overheden.

Onderzoek² toont aan dat vervuilde straten de leefkwaliteit schaden, sociale cohesie bemoeilijken en vaak samenhangen met andere vormen van overlast en criminaliteit (zoals drugsgelateerd geweld of verkeersovertredingen). Gebrek aan netheid wekt bovendien de (foutieve) indruk dat in Brussel alles mag. Dat moet stoppen. Brusselaars, die geconfronteerd worden met een van de hoogste kosten van levensonderhoud in België, evenals pendelaars en (inter)nationale toeristen, verdienen een schone en veilige stad waar basisregels voor de publieke ruimte worden gerespecteerd.

Tijdens de verkiezingscampagne voor de laatste gemeenteraadsverkiezingen (2024) waren alle politieke partijen het erover eens dat netheid een prioriteit moet zijn. Ze zaten ook grotendeels op één lijn over de belangrijkste maatregelen die moeten worden ingevoerd (zie onze pre-electorale

¹ <https://democratie.brussels/suggestions/i-141?locale=nl>

² Andrea Bortolotti, « Refuse of the city: rethinking waste management in Brussels », Brussels Studies, <http://journals.openedition.org/brussels/5680>

vragenlijst³). Het is hoog tijd om deze intenties om te zetten in concrete actie en tastbare resultaten. Netheid moet een van de topprioriteiten zijn voor het hele Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Wij staan klaar om samen te werken aan oplossingen.

Institutionele vereenvoudiging

De verantwoordelijkheden voor afvalbeheer in Brussel zijn versnipperd, onduidelijk en bijzonder complex. Dat leidt te vaak tot onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is, én een gebrek aan transparantie tegenover de Brusselaars en conflicterende agenda's van verschillende actoren. De inefficiënte samenwerking en het absurd hoge aantal betrokken partijen zijn vooral zichtbaar rond treinstations (zoals Brussel-Zuid en Brussel-Noord), op gemeentegrenzen en gewestwegen⁴. Een proper Brussels Hoofdstedelijk Gewest begint bij een institutionele vereenvoudiging en een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling. Een onduidelijke en ondoorzichtige taakverdeling mag geen excuus meer zijn voor vuile straten. De historisch gegroeide overlap van bevoegdheden is onhoudbaar. Taken moeten duidelijk toegewezen en transparant gecommuniceerd worden.

Wij pleiten voor:

- Duidelijke verantwoordelijkheden
 - Schaf het verouderde en onlogische **straatclassificatiesysteem** af (regionale vs. gemeentelijke wegen). Gemeenten moeten integraal verantwoordelijk zijn voor reiniging en handhaving binnen hun grondgebied.
 - **Coördineer het beleid en de algemene aanpak van afvalbeheer** op gewestelijk niveau.
 - Stel **formele overeenkomsten** op **tussen actoren** over wie waarvoor verantwoordelijk is (op voldoende gedetailleerd niveau).
 - Wijs **middelen** toe in overeenstemming met de overeengekomen taakverdeling.
- Gebruik de structuur van **Clean.Brussels**: organiseer periodiek overleg tussen relevante partijen. Het overlegplatform Clean.Brussels moet nieuw leven worden ingeblazen als ruimte voor dialoog en probleemoplossing.

Afvalbeheer

Er is nood aan een efficiënter, flexibel en modern afvalbeheersysteem. Het huidige verouderde systeem van ophaling van afvalzakken aan de deur is niet geschikt voor iedereen en veroorzaakt tal van problemen voor de netheid van de publieke ruimte. Brussel moet geleidelijk overschakelen van afvalzakken naar containers⁵.

Wij pleiten voor:

- Installeer een voldoende dicht netwerk van **ondergrondse containers** in wijken waar dat technisch en contextueel mogelijk is, en gebruik **bovengrondse alternatieven** waar dat beter past. Start pilootprojecten in diverse wijken.

³ Zie <https://linktr.ee/brusselpoubelle>, sectie Politicians Questionnaire

⁴ Zie het rapport van City Tools in opdracht van Net Brussel opgesteld.

⁵ Deze oplossing werd door vrijwel alle politieke partijen als duidelijke voorkeur aangegeven; zie onze pre-electurale vragenlijst³.

- **Monitor** deze ondergrondse containers: Gebruik sensoren om het vulniveau te meten en ophaling te optimaliseren. Plaats camera's om verstoring te voorkomen. In de opstartfase kan personeel ter plaatse toezicht houden.
- **Verbeter het huidige systeem:** Pas de ophaalfrequentie aan per wijk. Zet snelle interventie- en kwaliteitscontroleteams in. Organiseer lokale acties voor grofvuil. Maak bovengrondse containers verplicht voor handelaars boven een bepaald volume en verhoog de controles.
- (Alternatief of tijdelijk) **voorzie een inzamelpunt voor commercieel afval**, in een gesloten, gecontroleerde ruimte, enkel toegankelijk voor wie een verplicht contract afsluit met de bevoegde afvalophaler.
- **Integreer afvalbeheer in het ontwerp van publieke ruimtes:** Maak vuilnisbakken, containers, openbare toiletten, sorteerpunten en mobiele recyclageparken beter zichtbaar.
- **Recyparken**
 - Verbeter de **toegankelijkheid van Recyparken**. Verhoog het aantal en spreid ze over het hele Gewest (niet enkel aan de rand). Schaf de scheiding tussen regionale en gemeentelijke parken af, zodat alle Brusselaars toegang hebben tot alle Recyparken.
 - Evaluer het **tarievenbeleid** met als doel het aandeel afval dat naar Recyparken wordt gebracht te maximaliseren (in plaats van op straat gedumpt).
 - Breng **mobiele Recyparken** vaker naar de wijken (maandelijks) en stimuleer donatie- en hergebruikzones.
- **Reinig voetpaden** grondig, ook met water.
- **Recyclage**
 - **Ondersteun recyclage-initiatieven** in het Gewest (inclusief hergebruik van materialen uit containerparken en werven) en promoot toepassingen zoals de Looping-app⁶.
 - Voer een **statiegeldsysteem** in voor **blikjes en plastic flessen**, in samenwerking met de andere gewesten.

Preventie en sensibilisering

Helaas tonen te veel mensen in Brussel weinig burgerzin als het om netheid gaat. Educatie en sensibilisering zijn daarom essentieel. Gemeenten en het Gewest hebben hierin een belangrijke rol te spelen.

Wij pleiten voor:

- **Educatie**
 - Voorzie een **basisinformatiepakket voor nieuwe inwoners**: Bij inschrijving in een gemeente moeten zij een brochure ontvangen over netheidsregels, sancties, ophaaldata, enz. Maak deze informatie beschikbaar in zoveel talen als relevant volgens de lokale demografie en volg op met terreinbezoeken in probleemzones.

⁶ <https://www.looping.green/>

- Maak regels en goede praktijken over netheid prominenter in verplichte **inburgeringsprogramma's**.
- Stimuleer **samenwerking tussen scholen en gemeenten**: Organiseer samen opruimacties met kinderen (zoals Operatie Recyclage⁷). Integreer regels over publieke ruimte en afvalbeheer in burgerschapsvorming.
- Burgerbetrokkenheid (bottom-up)
 - Stel **wijkverantwoordelijken of netheidsambassadeurs** aan die de brug vormen tussen burgers en administraties, toezicht houden in de buurt en oplossingen voorstellen.
 - Rol het concept van **netheidscomités** uit, zoals succesvol toegepast in verschillende gemeenten⁸. Organiseer minstens twee keer per jaar opvolgvergaderingen.
 - Organiseer of ondersteun **lokale opruimacties** zoals “Wake up, Clean Up”⁹, met symbolische beloningen (bijv. bon bij een lokale handelaar of een boom in de straat).
 - **Stimuleer bewoners** om het stuk trottoir voor hun woning schoon te houden.
- Gerichte aanpassingen in de publieke ruimte
 - **Verfraai en onderhoud publieke ruimtes**: Aantrekkelijke, goed onderhouden plekken stimuleren trots en verminderen zwerfvuil. Denk aan groenaanleg, muurschilderingen en buurtkunstprojecten.
 - Stimuleer positief gedrag (“**nudging**”), zoals pijlen naar vuilnisbakken of tijdelijke stoepmarkeringen tegen wildplassen of hondenpoep.
- **Communiceer** breed over acties en resultaten via klassieke en sociale media; werk samen met influencers uit diverse doelgroepen.

Handhaving en sanctiebeleid

Regels worden niet nageleefd zonder doeltreffende handhaving (zoals ook bij verkeersregels). Een van onze prioriteiten is een strengere handhaving op zwerfvuil en sluikestorten. Striktere, gerichte en frequente controles en doeltreffende sancties zijn essentieel om het bewustzijn rond netheid te vergroten en tolerantie voor vuile straten te verminderen.

Wij pleiten voor:

- Efficiënt boete- en sanctiesysteem
 - **Maak maximaal gebruik van bestaande systemen** (bv. GAS-boetes of gemeentebelastingen).
 - **Beboet overtreders onmiddellijk**, zonder voorafgaande waarschuwing (wat een administratieve last inhoudt en als excuus kan worden gebruikt om niet te hoeven sanctioneren).

⁷ <https://leefmilieu.brussels/onderwijs/operatierecyclage>

⁸ Bijvoorbeeld, in Stad Brussel: <https://www.brussel.be/netheidscomites-1>, of in Elsene: <https://www.elsene.be/site/864-Comites-proprete>

⁹ <https://www.arp-gan.be/nl/wake-up-clean-up>

- Maak **gemeenschapsdienst** verplicht voor sluikstorters (mits aanpassing van wetgeving¹⁰).
- **Verhoog de controlefrequentie** om de pakkans te vergroten, ook voor verkeerd aangeboden afvalzakken.
- **Trek de vergunning in van aannemers** die sluikstorten; **sluit ze uit van overheidsopdrachten**. Maak hoofdaannemers mede verantwoordelijk voor overtredingen van hun onderaannemers.
- Meer en effectievere middelen
 - **Machtig en train meer gemeentelijke en gewestelijke medewerkers om boetes uit te schrijven**, of privatiseer handhaving (zoals bij parkeerboetes).
 - Breid de **bevoegdheden van gemeenschapswachten** uit zodat zij overtreders kunnen aanspreken (en idealiter ook beboeten).
 - Verhoog de **aanwezigheid van politie op straat** en geef hen instructies om ook op netheidsovertredingen te handhaven.
- Gebruik van data en slimme technologie
 - Zet **slimme mobiele camera's** in op gekende sluikstorthotspots.
 - **Gebruik gegevens** (bv. FixMyStreet-app, klachten van buurtbewoners) om probleemzones te identificeren en gericht op te treden. Maak deze gegevens toegankelijk voor alle betrokken actoren.
- Focus op commerciële activiteiten ("low-hanging fruit")
 - Controleer strenger op de **naleving van verplichte afvalcontracten door handelaars**. Vergelijk het opgegeven volume met het verwachte volume volgens hun activiteit. Zorg dat nieuwe handelaars goed geïnformeerd zijn vóór het opstarten van hun activiteit.
 - Herzie de **handhavingsbevoegdheden van Net Brussel**, gezien het belangenconflict doordat de organisatie ook commercieel afval inzamelt.
 - Verplicht handelaars om het **trottoir voor hun pand schoon te houden**¹¹.
 - Controleer verkopers op het **gebruik van verboden, niet-herbruikbare plastic zakken** (bv. marktkramers).

Efficiënt beheer

Efficiënt beheer van publieke middelen is cruciaal om een blijvend en zichtbaar verschil te maken, zeker gezien de huidige budgettaire beperkingen.

¹⁰ Voor zover wij begrijpen, zou deze maatregel een wijziging van de gewestelijke wetgeving vereisen, aangezien gemeenschapsdienst momenteel enkel op vrijwillige basis kan worden uitgevoerd.

¹¹ Artikel 17 van het Politiereglement, https://www.bruxelles.be/sites/default/files/bxl/Reglement_de_police_-_Politiereglement.pdf

Wij pleiten voor:

- Ambitieuze, meetbare doelstellingen (KPI's)
 - Stel **resultaatgerichte wijkdoelstellingen** vast (bv. geen blikjes op straat), in plaats van inputdoelen (zoals aantal reinigingen). Meet regelmatig vooruitgang met moderne technologie.
 - **Publiceer de resultaten** en voortgang ten aanzien van deze doelstellingen.
- Inzicht en kennisdeling
 - **Onderzoek de oorzaken** van zwerfvuil op wijkniveau (bv. via enquêtes), in samenwerking met universiteiten (VUB/ULB) of gespecialiseerde bureaus.
 - Maak beter gebruik van **beschikbare gegevens** (bv. FixMyStreet) en deel informatie tussen alle actoren, inclusief burgers.
- Werking van Net Brussel
 - **Schaf de “fini fini”-regel af** (ploegen keren terug zodra hun route klaar is, ongeacht het uur). Deze regel ontmoedigt zorgvuldigheid en verhoogt het risico op ongevallen.
 - Voer **periodieke, bij voorkeur externe evaluaties uit van Net Brussel** om verbeterpunten te identificeren en concrete aanbevelingen te formuleren.
- Budgetbeheer: Optimaliseer budgetten en **herinvesteer boete-inkomsten** in netheidsinitiatieven.

BRUSSEL
(POU)BELLE

 www.brusselpoubelle.be help@brusselpoubelle.be

 [@brussel_poubelle](https://www.instagram.com/brussel_poubelle) [brusselpoubelle.bsky.social](https://twitter.com/brusselpoubelle.bsky.social) [@BrusselPoubelle](https://www.facebook.com/BrusselPoubelle)